

Toimintaohje seuratoimijalle fyysisen väkivallan tilanteisiin alaikäisten liikuntaharrastuksessa

Liikuntaharrastuksissa fyysinen kontakti on monessa lajissa sallittua tai jopa olennainen osa peliä. Raja kulkee kuitenkin siinä, onko teko lajin sääntöjen mukaista, suhteessa tilanteeseen oikeasuhtaista ja toista kunnioittavaa – vai kohdistuuko se toiseen tarkoituksella satuttamistarkoituksessa, pilkaten tai vallankäyttönä.

Harrastuksessa valmentajan tai ryhmän vetäjän tehtävä on puuttua fyysisen väkivallan tilanteisiin. Tilanteisiin puuttumista auttaa, jos sovitut toimintatavat ja käytänteet ovat etukäteen tiedossa.

Harrastajien välinen fyysinen väkivalta liikuntaharrastuksessa voi käytännössä tarkoittaa monenlaisia tilanteita – osa voi näyttää ulospäin "leikinlaskulta" tai "kovalta fyysiseltä peliltä", mutta jos teko aiheuttaa kipua, turvattomuutta, loukkaantumisriskin tai nöyryyttää toista, kyse on väkivallasta. Esimerkkejä:

- **Tahalliset iskut ja potkut:** lyöminen, töniminen, potkiminen tai kyynärpäällä iskeminen harjoituksissa tai pelin tiimellyksessä, ilman että se liittyy lajin sääntöihin.
- **Liian kovat otteet:** esim. painissa, jääkiekossa tai futiksessa taklaus, repiminen tai puristaminen, joka on selvästi yli sallitun.
- **Fyysinen kajoaminen pelitilanteen jälkeen:** esimerkiksi kaatuneen pelaajan potkaiseminen tai vastustajan tahallinen satuttaminen pelin ulkopuolella.
- **Leikkimielisinä alkaneet, mutta satuttavat teot:** esimerkiksi kavereiden kanssa painiminen tai vitsillä läpsiminen, joka muuttuu väkivallaksi (kuristaminen, maahan painaminen, lyöminen tai vääntäminen).

Kun havaitset väkivaltatilanteen, toimi seuraavasti

1. Pysy rauhallisena

- Ainoastaan rauhallisena voi auttaa toisia rauhoittumaan.

2. Pysäytä tilanne

- Keskeytä väkivaltainen toiminta määrätietoisella puheella:
 - "Seis. Päästäkää irti. Näin ei voi toimia."
 - "Ei saa lyödä/satuttaa/töniä."
- Kehota osapuolia asettumaan kauemmaksi toisistaan, jos tunteet käyvät kuumina.

3. Auta osapuolia rauhoittumaan

- Jos väkivalta ei lopu puheella, tee tilannearvio. Jos pystyt omaa turvallisuuttasi vaarantamatta puuttumaan tilanteeseen, mene rauhallisesti, mutta päättäväisesti lasten väliin ja yritä rauhoittaa tilanne. Pyri suojaamaan itseäsi, osapuolia ja muita läsnäolijoita tilanteessa.
- Muistuta siitä, että väkivalta on vastoin seuran ohjeita.
 - "Meidän seurassamme ei hyväksytä epäasiallista käyttäytymistä."
 - "Väkivalta tai sen uhka on seuran sääntöjen vastaista ja johtaa seuraamuksiin."
- Pyydä mahdollisuuksien mukaan apuvoimia (muita aikuisia) tilanteeseen. Kilpailutilanteissa voi olla paikalla myös järjestyksenvalvoja.
- Varmista, onko joku loukkaantunut – hoida tarvittaessa ensiapu.
- Jos tilanne ei rauhoitu, soita 112.
- Ohjaa loukkaantuneet päivystykseen. Usein pienetkin vammat on hyvä dokumentoida lääkärin toimesta.

4. Kun tilanne on rauhoittunut, selvitä mitä tapahtui

- Puhu rauhallisesti, paheksumatta ja syyllistämättä ketään. On tärkeää, että lapset lähtevät luottavaisin mielin mukaan keskusteluun, eivätkä pelkää aikuisen reaktioita.
- Keskustele osapuolten kanssa erikseen, kun he ovat rauhoittuneet.
 - Pyydä lapsia kertomaan, mitä he tunsivat ja miksi tilanne eskaloitui.
- Kuuntele myös muita harrastajia, jotka näkivät tilanteen.
- Kaikkien tunteet ovat tärkeitä. Käy tunteet läpi kaikkien kannalta: mitä tunteita heräsi.
 - Ei ole oikeita tai väriä tunteita, mutta niiden seurauksena ei ole sallittua satuttaa tai muuten vahingoittaa toisia.
- Tee tapahtumista kirjallinen yhteenveto. Tässä on huomioitava tietoturvalainsäädäntö. Yhteenvedon tekeminen on tärkeää, koska sitä saatetaan tarvita esimerkiksi tulevien ristiriitatilanteiden varalta.

5. Keskustele osapuolten kanssa läpi mahdolliset seuraukset

- Keskustellaan siitä, miten toimitaan jatkossa, jos alkaa harmittaa ja tunteet alkavat kuumeta: minkälainen käyttäytyminen on sallittua seuran sääntöjen mukaan.
 - Vaikka fyysisen väkivallan teko olisi tehty leikillä, vitsillä tai "läppänä" on siihenkin tärkeää puuttua, sillä muuten annetaan hiljainen hyväksyntä ja vahvistetaan toimintakulttuuria, jossa fyysinen läpsiminen, töninen tai muu vastaava teko olisi hyväksyttävää toimintaa.
- Jos tapahtumasta tulee jotain seuraamuksia, kerro niistä, jos se on mahdollista. Seuraamukset löytyvät seuran säännöistä tai ne määräytyvät seuran kurinpidollisen prosessin mukaisesti. Lajiliittojen alla toimivat seurat ovat sitoutuneita myös lajiliittojen eettisiin ohjeisiin.
 - Seuran sääntöihin on hyvä palata säännöllisesti kertausmielessä muulloinkin kuin akuuteissa tilanteissa.
- Käy läpi, mitä seuraavaksi tapahtuu.
 - Kerro, että sinun tulee olla yhteydessä osapuolten vanhempiin.
 - " Tässä tilanteessa minun täytyy olla yhteydessä vanhempiin. Soitetaanko heille nyt yhdessä? "

6. Kodin aikuisten informoiminen tapahtuneesta.

- Kerro avoimesti ja rauhallisesti tapahtuneesta tilanteen osapuolten huoltajille.
- Kerro, miten tilanne hoidettiin ja sovi yhdessä aikuisten kanssa, miten jatkossa edetään, jos se on tarpeen.
- Tee tarvittaessa lastensuojelu- ja rikosilmoitus ja informoi siitä myös huoltajia. Lue ohjeet ilmoitusten tekemiseen [THL:n verkkosivuilta](#).

7. Palaa asiaan yleisellä tasolla seuraavissa harjoituksissa ja sulje asia.

- Muistuta harrastajia, että väkivalta ei ole hyväksyttävä ratkaisu tai toimintatapa missään tilanteessa.
- Keskustele ryhmän kanssa läpi yleisellä tasolla, miten ristiriitoja voi ratkaista ilman väkivaltaa, sillä väkivalta ei ole hyväksyttävä ratkaisu tai toimintatapa missään tilanteessa.
- Apukysymyksiä keskusteluun:
 - Miten voimme toimia niin, että harrastuksessa on kaikilla turvallinen ja tervetullut olo?
 - Miten voimme ylläpitää hyvää ryhmähenkeä ja viihtyvyyttä harrastuksessa?
 - Mitä voi tehdä, jos itseä harmittaa tai tulee riitaa harrastuksessa?

- Miettikää yhdessä vaihtoehtoja, miten vastaavassa tilanteessa voi toimia toisin, esimerkiksi:
 - ilmaisemalla tunteita sanoin (puhumalla).
 - pyytämällä tukea aikuiselta.
 - poistumalla tilanteesta hetkeksi rauhoittumaan.

Vinkki! Hyödynnä jatkossa alkulämmittelyt hetkenä, jolloin voi yhdessä pohtia turvallisuuteen ja vastuullisuuteen liittyviä teemoja, sekä vahvistaa tiimihenkeä esimerkiksi vahvuuslähtöisillä harjoitteluilla tai keskusteluilla.

8. Huolehdi omasta jaksamisesta.

- Pyydä tarvittaessa apua seuran johdolta tilanteen selvittämiseen.
- Pura tapahtuma seuran ohjeiden mukaan.
- Saat tarvittaessa tukea tilanteeseen [Väestöliiton Et ole yksin -palvelusta](#).

Lähteet ja lisätietoa

[Kehitysvammaisten Palvelusäätiö sr. 2023. Kun lapsi satuttaa – opas perheille \(PDF\)](#)

[Lapsiasianvaltuutettu. 2020. Lasten ja nuorten välistä väkivaltaa ei tunnisteta – torjuminen edellyttää toimia koko yhteiskunnalta](#)

[Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Kiusaamiseen puuttuminen ja tilanteen seuraaminen koulussa](#)

[THL. 2023 \(päivitetty\). Väkivalta ja turvataitokasvatus kodin ulkopuolisissa toimintaympäristöissä](#)

[THL. 2015. Tunne- ja turvataitoja lapsille \(PDF\)](#)

[Suomen perustuslaki \(731/1999\) 7 §. Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.](#)

[Väestöliitto. 2023. Häirinnästä vapaata harrastamista! \(PDF\)](#)

[Väestöliitto. 2020. Pisarapuuttuminen kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyyn](#)

[YK:n lapsen oikeuksien sopimus \(SopS 60/1991\). Finlex.](#)